

סוגיות בבריאות נפש קהילתית

קורס מס': 01ב 290.1732

מרצה: דר' אנואר ח'טיב

מועד הקורס: סמסטר ב' יום ה' בין השעות 16:00-18:00.

הקורס מיועד: מסלול השלמה לב"א בסייעוד

שעות קבלה: סמסטר ב' יום ה' בין 15:00-16:00 בתאום מראש עם המרצה.

כתובת מייל: dr.anwar.kh@gmail.com

רקע ומטרות הקורס

סקירת תולדות "השיגעון" לאורך ההיסטוריה ועד ימינו אלה מלמדת כי חלו תמורות לא מבוטלות בתחום בריאות הנפש והתחלואה הפסיכיאטרית. תמורות אלו באו לידי ביטוי במספר מישורים, בין היתר בתפיסה ובעמדות ביחס לחולי הנפשי, בהבנת הגורמים הקשורים להתפתחותו, בארגון השירותים המעניקים טיפול ושיקום, בגישות ובשיטות ההתערבות המיושמות בשירותים ובמישור החקיקתי. הקורס נועד לחשוף את הלומדים לתמורות שחלו בתחום במטרה:

1. לפתח ו/או לחזק בקרב הלומדים תפיסת עולם כוללנית הומניסטית המתייחסת למכלול צרכיו של המתמודד עם מחלה נפשית
2. לפתח ו/או לחזק בקרב הלומדים עמדה חיובית כלפי אנשים המתמודדים עם חולי נפשי
3. לחשוף את הלומדים להתפתחויות עדכניות בתחום הבנת החולי הנפש
4. לחשוף את הלומדים לגישות ולשיטות ההתערבות העדכניות בתחום בריאות הנפש
5. לחשוף את הלומדים למדיניות הטיפול בתחום בריאות הנפש בארץ בהשוואה לעולם המערבי
6. לחשוף את הלומדים לחקיקה בתחום בריאות הנפש

נושאי הקורס

הקורס יכלול את הנושאים הבאים:

1. בריאות נפשית מהי? הדומה והשונה בין האדם הבריא והאדם החולה.
2. תולדות "השיגעון" בראי ההיסטוריה: סקירת התייחסות לתופעה ודרכי הטיפול בה.
3. התפתחויות עדכניות בהבנת החולי הנפשי.
4. מודלים להתערבויות עם תחלואה פסיכיאטרית:
 - א. המודלים הטיפוליים: הרפואי, הפסכופרמקולוגי והפסיכולוגי.
 - ב. המודלים הפסיכוסוציאליים: השיקומי, מודל ההחלמה, המודל הפסיכו-חינוכי מודל המשבר ותיאום טיפול.
5. החקיקה העדכנית בתחום בריאות נפש.

- 2 -

דרכי ההוראה

ההוראה בקורס תכלול הרצאות פרונטאליות, הצגת סוגיות נבחרות בבריאות הנפש ע"י הסטודנטים (בחירה), דיונים, הקרנת סרטים וקריאת מקורות.

חובות והערכת הסטודנט

1. השתתפות ונוכחות סדירה בשיעורים – חובה. תקנון האוניברסיטה מחייב הגעה לכל השיעורים, פרט להיעדרות של עד 20% מהשיעורים.
2. הסטודנטים אחראים לקריאה העצמאית של כל החומרים הביבליוגרפיים. הקריאה העצמאית חשובה למידת התרומה והמעורבות בדיונים בכיתה.
3. הצגת סוגיה בבריאות הנפש בכתה (בחירה) ע"י הסטודנטים (30% מהציון). בחירת הסוגיה בתיאום עם המרצה. הנחיות להצגה בהמשך.
4. מבחן בסוף סמסטר ב'. הבחינה תתבסס על חומר ההרצאות ומקורות הקריאה.

רשימה ביבליוגרפית לפי נושאי הקורס

נושאים מס' 1+2: בריאות נפשית מהי? הדומה והשונה בין האדם הבריא והאדם החולה;

תולדות "השיגעון" בראי ההיסטוריה

אבירם, א. (2007). סוגיות ואתגרים בהסטת מרכז הכובד של שירותי בריאות הנפש מבתי החולים הפסיכיאטרים לשירותי בריאות נפש קהילתיים. בתוך נ. הדס לידור ומ. לחמן (עורכים), שיקום והחלמה בבריאות נפש (עמ' 195-202). כפר יונה: לאור ליתם. (*).

אליצור, א., טיאנו, ש., מוניץ, ח. ונוימן, ח. (2004). מושג הנורמה בפסיכיאטריה. בתוך ח. מוניץ (עורך), פרקים נבחרים בפסיכיאטריה (עמ' 77-71). תל-אביב: הוצאת פפירוס, אוניברסיטת תל-אביב.

פוקו, מ. (1986). תולדות השיגעון בעידן התבונה. ירושלים: כתר הוצאה לאור. (פרק: הכליאה הגדולה).

Kaplan H.I., & Sadock, B.J. (1998). *Synopsis of psychiatry* (8th ed.). Baltimore, MD: Williams & Wilkins. pp. 18-19: Concepts of normality.

נושא מס' 3: התפתחויות עדכניות בהבנת החולי הנפשי

אבירם, א. (2001). אינטגרציה חברתית של חולי נפש כרוניים: בעיה ישנה בהקשר חדש. בטחון סוציאלי, 61, 42-61.

- 3 -

לחמן, מ. (2007). התפתחות הידע על החלמה בבריאות הנפש בצל המודל הרפואי, מהפכת האל-מיסוד וזיהוי תופעת ההחלמה. בתוך נ. הדס לידור ומ. לחמן (עורכים), **שיקום והחלמה בבריאות נפש** (עמ' 172-131). כפר יונה: לאור ליתם.

חיטיב, א. (1998). המעבר מאוריינטציה של טיפול אחזקתי לאוריינטציה של שיקום פעיל. בתוך מ. שנידמן, (עורך), **התאמת המפרשים לכיוון הרוח: המרכז לבריאות הנפש על סף שנות ה- 2000** (עמ' 80-75). חיפה: שראל.

Crump, D., Janis, W. J. D., & McLaughlin, M. J. (2007). *Mental health - a public health approach. Developing a prevention-oriented Mental health system in Washington state*. Washington State Board of Health. Retrieved from <http://mhtransformation.wa.gov/pdf/mhtg/PublicHealthModleMH.pdf>

Collier, D. (2009). Advances in the genetics of schizophrenia: will high-risk copy number variants be useful in clinical genetics or diagnostics? *Medicine Reports, 1*, 42-61.

John H. G. (2010). Understanding what causes schizophrenia: A developmental perspective. *American Journal of Psychiatry, 167*, 8-10.

Murphy, B., Chung, Y., Park, T., & McGorry, P. (2006). Pharmacological treatment of primary negative symptoms in schizophrenia: A systematic review. *Schizophrenia Research, 88*, 5–25.

O'Donovan, M.C., Williams, N.M., & Owen, M.J. (2003). Recent advances in the genetics of schizophrenia. *Human Molecular Genetics, 2*, 125–33.

נושא מס 4: מודלים להתערבות: טיפולית, שיקומיות, ניהול טיפול ופסיכו חינוכיות עם תחלואה פסיכיאטרית

חיטיב, א. (1999). פיתוח הוסטל שיקומי: גשר בין אשפוז פסיכיאטרי ממושך לבין מגורים בקהילה. **שיחות, י"ד**, 35-45.

כהן, ב. (1992). הטיפול הרציונאלי – ריגושי: אופציה טיפולית לעובדים סוציאליים. **חברה ורווחה, י"ב**, 206 – 195.

פרי, ט. (2008). טיפול פסיכו דינמי וטיפול קוגניטיבי-התנהגותי – שילוב אפשרי? **שיחות, כ"ב**, 141-135. קויפמן, תמי (2007). **כוחות מעכבי שינוי ומקדמי שינוי בהתמודדות משפחות של נפגע הנפש**. [גרסה אלקטרונית]. <http://www.hebpsy.net/articles.asp?id=1577>

Coursey, R.D., Keller, A.B. & Farrell, K. (1995). Individual psychotherapy and persons with serious mental illness: The client perspective. *Schizophrenia Bulletin, 21*, 283-301.

- 4 -

Corrigan, P. W., Mueser, K. T., Bond, G. R., Drake, R. E., & Solomon, P. (Eds.) (2007). *Principles and Practice of Psychiatric Rehabilitation*. New York, NY: Guilford Press.
Ch. 5: Illness self management; Ch. 6: Case management;
Ch. 7: Medications; Ch. 8: Housing;
Ch. 9: Employment and education; Ch. 10: Social functioning;
Ch. 11: Family interventions; Ch. 12: Cognitive impairment.

Deegan, P. (1993). Recovery our sense of value after being labeled. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services*, 31(4), 7-11.

Liberman, D., & Liberman, R. (2003). Rehabilitation rounds: Involving families in rehabilitation through behavioral family management. *Psychiatric Services*, 54, 633-635.

McFarlane, W., Dixon, L, Lukens, E, & Lucksted, A. (2003). Family psychoeducation and schizophrenia: A review of the literature. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29(2), 223-245.

Netherlands, S. (2004). Psychiatric rehabilitation programs: Putting concepts into practice? *Community Mental Health Journal*, 24(1), 7-21.

Rosler, W. (2006). Psychiatric rehabilitation today: An overview. *World Psychiatry*, 5(3), 151-157.

Scott, J., & Lehman, A. (2001). Case management and assertive community treatment. In G. Thornicroft & G. Szmukler (Eds.), *Textbook of community psychiatry* (pp. 235-276). New York, NY: Oxford University Press.

Kaplan H.I., & Sadock, B.J. (1998). *Synopsis of psychiatry* (8th ed.). Baltimore, MD: Williams & Wilkins.
pp. 864-884: Psychiatric emergencies;
pp. 154-161: Aggression and accidents;
pp. 847-856: Abuse & neglect.

Victoria, J., & Anthony, W. (1995). Incorporating psychiatric Rehabilitation Principles into Mental Health Nursing. *Journal of Psychosocial Nursing*.33, 36-44.

נושא מס' 5 : החקיקה העדכנית בתחום בריאות נפש

חוק טיפול בחולי נפש התשנ"א - 1991. **ספר החוקים**. (סעיפים: 1-8, 13 - 18, 21, 24, 25, 26, 28-1).
חוק שיקום נכי נפש בקהילה, תש"ס - 2000. **ספר החוקים**, 1746, 231.

פינצ'י, ר. וטיאנו, ש. (2002). חוק זכויות החולה והפסיכיאטריה. **הרפואה**, 141, 100-102.
<http://www.ima.org.il/Ima/FormStorage/Type3/02-01-22a.pdf>